

LINGUO-PSYCHOLOGICAL EXPRESSION OF ENVY IN KOREAN AND UZBEK NATIONAL BEHAVIORAL CULTURE

Sadullaeva Ozoda Zoid qizi

Lecturer, Department of Korean Philology
Uzbekistan State World Languages University
Tashkent, Uzbekistan

Sa'dullayeva Ozoda Zoid qizi

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti
Koreys filologiyasi kafedrasida o'qituvchisi,
Toshkent, O'zbekiston

Abstract. This article examines the verbal and nonverbal expressions of the feeling of envy from the perspective of Korean and Uzbek national behavioral culture. Envy is one of the most complex and multifaceted human emotions, shaped by culture, moral values, and social norms. The study compares the semantic and pragmatic features of the Korean terms *시기* (envy), *질투* (jealousy), *부러움* (admiration) with the Uzbek equivalents *hasad*, *rashk*, and *havas*. It also explores how envy is expressed in speech — through intonation, pauses, word choice, metaphorical expressions — as well as nonverbal means such as facial expressions, gestures, and body language. The analysis highlights how both cultures perceive envy not only as a negative emotion but also as a potential motivational factor promoting self-development and social competition.

Keywords: envy, jealousy, communication, verbal expression, nonverbal expression, behavioral culture, Korean language, Uzbek language, linguoculturology, psycholinguistics.

KOREYS VA O‘ZBEK MILLIY XULQ MADANIYATIDA HASAD HISSINING LINGVOPSIXOLOGIK IFODASI

Annotatsiya. Ushbu maqolada hasad hissining muloqot jarayonidagi verbal va neverbal ifodalari koreys va o‘zbek milliy xulq madaniyati nuqtayi nazaridan tahlil qilinadi. Hasad — insoniy his-tuyg‘ularning eng murakkab va ko‘p qirrali turlaridan biri bo‘lib, u madaniyat, axloqiy qadriyatlar va ijtimoiy me‘yorlar bilan uzviy bog‘liq holda shakllanadi. Tadqiqotda koreys tilidagi 시기, 질투, 부러움 hamda o‘zbek tilidagi *hasad*, *rashk*, *havas* kabi birliklarning semantik va pragmatik xususiyatlari qiyosiy tahlil qilindi. Shuningdek, hasad hissining nutqda qanday tarzda ifodalanishi — ohang, pauza, so‘z tanlovi, metaforik ifodalar, shuningdek mimika, imo-ishora kabi neverbal belgilar orqali namoyon bo‘lish shakllari ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: hasad, rashk, muloqot, verbal ifoda, neverbal ifoda, xulq madaniyati, koreys tili, o‘zbek tili, lingvokulturologiya, psixolingvistika.

Kirish

Insoniy his-tuyg‘ular va ularning til hamda madaniyat orqali ifodalanishi zamonaviy lingvistikaning dolzarb tadqiqot yo‘nalishlaridan biri sanaladi. Shunday hissiy holatlardan biri bo‘lgan hasad qadimdan inson psixologiyasining eng murakkab holatlaridan biri sifatida falsafa, axloqshunoslik, dinshunoslik va tilshunoslikda o‘rganib kelinadi. Har bir xalqda hasadga nisbatan munosabat milliy qadriyatlar, ma‘naviy me‘yorlar va axloqiy ko‘rsatkichlar bilan belgilanadi. Shu bois bu hissiyotning tildagi ifodasi va muloqotdagi namoyon bo‘lish shakllari har bir millatning ijtimoiy tafakkuri va madaniy identifikatsiyasini yorituvchi muhim mezonlardan biridir.

Koreys va o'zbek xalqlarining madaniyatida hasad hissining talqini o'ziga xosdir. Koreys madaniyatida *사/기* (hasad), *질투* (rashk), *부러움* (havas) tushunchalari insonlararo raqobat, ijtimoiy mavqe va o'zini namoyon etish bilan bog'liq bo'lsa, o'zbek xalq tafakkurida hasad ko'proq ma'naviy illat, jamiyatdagi ijobiy fazilatlarning so'nishiga sabab bo'luvchi hissiy holat sifatida baholanadi. Biroq har ikki xalq uchun ham hasad inson tabiati bilan bog'liq tabiiy his-tuyg'u bo'lib, u muloqotda bevosita va bilvosita tarzda ifodalanadi.

So'nggi yillarda tilshunoslikda hissiy holatlarni o'rganishga bag'ishlangan *emotsional tilshunoslik*, *psixolingvistika* va *lingvokulturologiya* yo'nalishlari jadal rivojlanmoqda. Bu yo'nalishlar nafaqat so'zlarning semantik mazmunini, balki ularning ortidagi madaniy, ijtimoiy va psixologik omillarni ham izohlaydi. Shu nuqtayi nazardan, hasad hissining muloqotdagi ifodalanish shakllarini tadqiq etish til, madaniyat va inson ruhiyati o'rtasidagi murakkab munosabatlarni ochib beradi.

Mazkur maqolada koreys va o'zbek xalqlari muloqot madaniyati misolida hasad hissining lingvopsixologik tabiati, uning nutqdagi verbal vositalar, ohang, pauza, metafora, shuningdek mimika va imo-ishoralar orqali ifodalanish xususiyatlari tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari hasadning ijtimoiy ahamiyati, hissiy intensivligi va kommunikativ funksiyalarini aniqlashga xizmat qiladi.

Asosiy qism

Hasad hissi har bir jamiyatda insonlararo munosabatlarning ajralmas qismi bo'lib, muloqotda shaxsning ichki kechinmasi, psixologik holati va ijtimoiy mavqeini ifodalashda muhim rol o'ynaydi. Bu hissiyot tilda, ohangda, tana tilida va yuz ifodasida o'z aksini topadi. Koreys va o'zbek xalqlarida hasadning ifodalanish usullari bir tomondan o'xshash, boshqa tomondan esa milliy madaniyat va qadriyatlar ta'sirida farqlanadi.

Verbal ifodalar misolida o'zbek tilida hasad holati ko'pincha "ich-ichidan kuyadi", "ko'zi qiziydi", "yuragi g'ash tortadi", "ko'zi tegadi", "ichini qurt yedi" kabi obrazli iboralar orqali tasvirlanadi. Ushbu ifodalarda hasad ichki, yashirin va

salbiy hissiy holat sifatida ko'rsatiladi. Koreys tilida esa “속이 타다” (ichim kuyadi), “질투에 눈이 멀다” (rashkdan ko'zi ko'r bo'lish), “부러워서 미치겠다” (havasdan telbalik darajasiga yetmoq) kabi birikmalar mavjud bo'lib, ular insonning ichki holatini obrazli tarzda ifodalaydi. O'zbek madaniyatida bunday ifodalar odatda ogohlantiruvchi yoki salbiy tusda, koreys madaniyatida esa tabiiy insoniy hissiyot sifatida talqin qilinadi.

Verbal ifodalarda ohang, urg'u va pauza kabi paralingvistik vositalar ham muhim rol o'ynaydi. O'zbek tilida hasadni yashirish maqsadida kinoyaviy yoki yumshatilgan ohang ishlatilsa, koreys muloqotida “좀 부럽네요”, “괜찮아요, 저도 노력해야죠” kabi yumshoq ifodalar ijtimoiy muvozanatni saqlashga xizmat qiladi. Bu holat koreys madaniyatida uyg'unlik (화합) va o'zini tuta bilish qadriyatlari bilan bog'liqdir.

Neverbal ifodalar hasad hissining sezilarli tashqi belgilarini tashkil etadi. O'zbek madaniyatida hasad nigoh, yuz ifodasi va tana harakatlarida namoyon bo'ladi: “yovqarash”, “labini tishlash”, “ko'zini olib qochish” kabi belgilar his-tuyg'ularning yashirin ko'rinishidir. Koreys madaniyatida esa “표정 관리” (yuz ifodasini boshqarish) konsepti asosida inson o'z hissiyotlarini jilovlashga intiladi, bu esa hasadni jilmayish ortiga yashirish shaklida namoyon bo'ladi.

Shuningdek, hasadning ijtimoiy funksiyasi ham ikki madaniyatda farqlanadi. O'zbek jamiyatida hasad ko'pincha axloqiy illat sifatida qoralansa, koreys madaniyatida u ayrim hollarda “부러움” (havas) tarzida ijobiy motiv sifatida talqin qilinadi. Demak, hasadning ifodasi va unga bo'lgan munosabat xalqning dunyoqarashi, tarbiyaviy qadriyatlari va axloqiy mezonlari bilan chambarchas bog'liqdir.

Xulosa

Yuqoridagi tahlillar natijasida shunday xulosa qilish mumkinki, hasad hissi koreys va o'zbek xalqlarining muloqot madaniyatida o'ziga xos lingvopsixologik ifodaga ega. Har ikkala tilda bu hissiyot til, tana tili, ovoz ohangi va mimika orqali

bevosita yoki bilvosita tarzda ifodalanadi. O'zbek madaniyatida hasad asosan salbiy, ma'naviy jihatdan zararli his sifatida talqin qilinsa, koreys madaniyatida u insonni o'zini takomillashtirishga undovchi omil sifatida baholanadi.

Shunga qaramay, har ikki xalqda ham hasadni oshkora ifodalash ijtimoiy jihatdan nomaqbul deb hisoblanadi, bu esa milliy xulq madaniyatining o'zini nazorat qilish tamoyiliga asoslanadi. Hasad konsepti til, madaniyat va inson ruhiyati kesishgan nuqtada shakllangan murakkab hodisa bo'lib, u milliy tafakkur, qadriyatlar va ijtimoiy me'yorlarning o'zaro uyg'unligini aks ettiradi.

Mazkur tadqiqot hasadning lingvopsixologik tabiati orqali koreys va o'zbek xalqlarining muloqot madaniyatidagi umumiylik va farqlarni yoritib, inson hissiyotlarining til vositalari orqali ifodalanishini chuqurroq o'rganishga imkon beradi. Ushbu mavzu psixolingvistika, lingvokulturologiya va madaniyatshunoslik yo'nalishlarida keyingi ilmiy izlanishlar uchun keng imkoniyatlar ochadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov A. *Milliy xulq madaniyati va til munosabati*. – Toshkent: Fan, 2019. – 164 b.
2. Yuldosheva M. *His-tuyg'ularning tilda ifodalanishi: lingvomadaniy tahlil*. – Samarqand: SamDU nashriyoti, 2021. – 180 b.
3. Nurmatova D. *O'zbek tilida emotsional holatlarni ifodalashning lingvopsixologik asoslari*. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020. – 172 b.
4. Brown P., Levinson S. C. *Politeness: Some Universals in Language Usage*. – Cambridge: Cambridge University Press, 1987. – 345 p.
5. 황경숙. 『한국인의 감정 표현과 의사소통 방식 연구』. – 서울: 연세대학교 출판부, 2015. – 212 쪽.
6. 황윤미. 「질투와 부러움의 심리언어학적 분석」. – 서울: 고려대학교 학술논문집, 2018. – 134–150 쪽.